

odgrywającego dzięki temu bardzo poważną rolę. Mocarstwa europejskie nie zamierzały jednak angażować się poważnie w powstrzymywanie coraz silniej akcentowanych roszczeń niemieckich wobec państw wschodniej Europy. Polityka koncesji wobec Niemiec doprowadziła też najpierw do zawarcia Paktu Czterech, a później, w warunkach wzrastającego oporu Polski, do Układu Monachijskiego. Te dwa etapy polityki mocarstw wobec Europy środkowej należałoby może mocniej podkreślić, niż to miało miejsce w referacie, co jednakże w niczym nie umniejsza zasług autorki znanej już z wielu interesujących publikacji naukowych.

Koreferaty przedstawione przez stronę czechosłowacką ujawniły pewne braki metodologiczne oraz rzeczowe, co wywołało ożywioną dyskusję. Strona polska przedstawiła dwa koreferaty. Dr Jerzy Kozeński z Instytutu Zachodniego w Poznaniu rozwinął w obszernej wypowiedzi sprawę walki mocarstw europejskich o wpływy w basenie naddunajskim. Znajdowała ona wyraz w formie projektowanych federacji, konfederacji i innych związków państw naddunajskich oraz unii obejmujących dwa lub trzy państwa. W zależności od inicjatora związku te osłabiałyby lub wzmacniały pozycję Czechosłowacji. Wszystkie projekty pokrzyżowała polityka III Rzeszy zmieniając od marca 1938 r. mapę Europy środkowej.

Doc. dr Stefania Stanisławska z Wyższej Szkoły Nauk Społecznych podjęła w swoim koreferacie dyskusję metodologiczną w związku z wypowiedzią gościa z Czechosłowacji — J. Valenty, zajmującego się problematyką stosunków polsko-czechosłowackich. Ze strony polskiej zabierał ponadto głos prof. dr Henryk Batowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, podnosząc walory polityczne E. Beneša oraz prostując pewne nieścisłości zawarte w referacie doc. Olivovej, ocenionym zresztą bardzo wysoko. Istotna była także wypowiedź dra W. Balceraka z Instytutu Historii PAN, podejmująca nie wyeksploatowaną jeszcze w historiografii tematykę stosunków polsko-czechosłowackich w pierwszym okresie dwudziestolecia międzywojennego, zanim minister J. Beck nadał im swoisty charakter. Zarówno Balcerak, jak Stanisławska zgodni byli co do tego, że pierwsze dziesięciolecie odzyskanej niepodległości charakteryzowało się obojętnym stanowiskiem Pragi wobec polskich kłopotów granicznych.

Interesujące merytorycznie, często polemiczne, były dalsze głosy w dyskusji polskich historyków: dra J. Zgórniaka, dra J. Lewandowskiego i doc. dra J. Buszki.

Owocne obrady zostały podsumowane przez prof. Olivovą oraz przez przewodniczącego posiedzenia prof. Labudę. W podsumowaniach zwrócono główną uwagę na problemy metodologiczne, gdyż dobrze opanowana metodologia pozwala na tworzenie właściwego obrazu przeszłości nawet w sytuacji, gdy nie wszystkie szczegóły dały się odtworzyć na podstawie badań materiałowych.

J. K.

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO W OPOLU

W dniu 20 X 1966 r. odbyło się w Instytucie Śląskim w Opolu posiedzenie nowo powołanej przez Polską Akademię Nauk Rady Naukowej. W skład Rady, zatwierdzonej przez Sekretariat Naukowy Wydziału I PAN, wchodziły: przewodniczący — prof. dr Stanisław Rospond oraz członkowie — doc. dr Józef Góralczyk, prof. dr Maurycy Horn, prof. dr Alfred Jahn, doc. dr Józef Kokot, doc. dr Roman Lutman, prof. dr Józef Madeja, prof. dr Władysław Markiewicz, doc. dr Teodor Musioł, prof. dr Józef Popkiewicz, prof. dr Kazimierz Popiołek, prof. dr Ludwik Straszewicz, prof. dr Seweryn Wystouch.

Na swym pierwszym posiedzeniu, w którym uczestniczył również zastępca Sekretarza Wydziału Nauk Społecznych PAN, prof. dr Tadeusz Cieślak i członek

Kuratorium Instytutu Śląskiego, sekretarz propagandy KW PZPR w Opolu mgr Stanisław Kosicki, Rada Naukowa ukonstytuowała się, powierzając funkcję wiceprzewodniczącego prof. drowi S. Wyslouchowi, a sekretarza — doc. drowi J. Góralczykowi.

Porządek obrad Rady obejmował szeroki wachlarz zagadnień. Głównie jednak koncentrowano się wokół sprawozdania z pracy Instytutu w 1966 r. oraz nad projektem planu prac badawczo-naukowych i wydawniczych na rok 1967.

Sprawozdanie z całokształtu prac opolskiej placówki naukowej za okres sprawozdawczy oraz podstawowe założenia projektu planu na rok 1967 przedstawił zebrany dyrektor Instytutu doc. dr Józef Kokot.

Aktualnie Instytut Śląski w Opolu prowadzi prace naukowo-badawcze, ustalone w planie perspektywicznym na lata 1966—1970, w trzech zakładach: Historii, Nauk Społeczno-Ekonomicznych i Kultury Współczesnej.

W skład Zakładu Historii wchodzi: Pracownia Śląska (z odpowiednimi grupami problemowymi) oraz Pracownia Oświaty i Wychowania. Badania Zakładu Historii zmierzają do opracowania szerokiej syntezy historii Górnego Śląska XIX i XX w. (1815—1965), ze szczególnym uwzględnieniem historii najnowszej.

Tematyka badawcza Pracowni Historycznej, prowadzonej pod kierunkiem prof. dr S. Wysloucha, koncentruje się w zasadzie na okresie dwudziestolecia międzywojennego, okupacji hitlerowskiej oraz Polski Ludowej, obejmując głównie zagadnienia: historii ruchu robotniczego na terenie Śląska Opolskiego w latach międzywojennych (1918—1939), hitlerowskiej polityki narodowościowej wobec mniejszości polskiej i cudzoziemców na Opolszczyźnie (1935—1945), walki z opozycyjnymi partiami politycznymi i organizacjami (KPD, Związek Polaków w Niemczech) oraz działalności *gestapo* i zbrodni hitlerowskich.

Zespół zajmujący się dziejami Śląska Opolskiego w Polsce Ludowej obejmuje problematykę kształtowania władzy ludowej, przemian społeczno-gospodarczych, politycznych, kulturalnych itp. województwa opolskiego.

Odrębny zespół Zakładu Historycznego pod kierunkiem dra Alojzego Targa prowadzi prace nad słownikiem biograficznym działaczy Śląska Opolskiego.

Pracownia Oświaty i Wychowania prowadzona przez doc. dra Teodora Musioła koncentruje prace badawcze nad sytuacją szkolnictwa polskiego w Niemczech i niemieckiego w Polsce w okresie międzywojennym (studium porównawcze), nad tajnym nauczaniem młodzieży śląskiej w okresie okupacji hitlerowskiej, aktualnym stanem szkolnictwa zawodowego województwa na tle potrzeb gospodarki regionu oraz określeniem roli szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w kształtowaniu młodej inteligencji opolskiej.

Zakład Nauk Społeczno-Ekonomicznych obejmuje: Pracownię Ekonomiczną, Pracownię Ekonomiki Rolnej, Pracownię Geografii i Pracownię Demograficzną. Całokształt wyników prac badawczo-naukowych tego Zakładu winien umożliwić dokonanie syntezy przedstawiającej charakterystykę gospodarki województwa opolskiego i próby wytyczenia kierunków dalszego jej rozwoju. W tym miejscu należy zasygnalizować, że w najbliższym czasie ukaże się drukiem obszerna *Monografia gospodarcza województwa opolskiego* przygotowana przez zespół ekonomistów opolskich pod naukowym kierunkiem prof. dra Józefa Popkiewicza.

Pracownia Ekonomiczna, którą prowadzi także prof. dr J. Popkiewicz kontynuuje prace badawcze nad historią gospodarki Śląska w okresie międzywojennym oraz poszczególnych gałęzi gospodarki Opolszczyzny w Polsce Ludowej, przy uwzględnieniu procesów demograficznych regionu opolskiego. Efektem tych badań będzie seria opracowań monograficznych i syntetycznych.

Pracownia Ekonomiki Rolnej, kierowana przez doc. dra Józefa Góralczyka, koncentruje się na problemach rolnictwa i wsi województwa opolskiego. Prace badawcze obejmują głównie studia nad przestrzennym układem gospodarki rolnej

na tle zróżnicowanych warunków fizjograficznych i społeczno-ekonomicznych, badania w zakresie ekonomiki i organizacji gospodarstw indywidualnych z uwzględnieniem aspektu prywatno-ekonomicznego i warunków sprzyjających określonej specjalizacji oraz badania nad funkcjonowaniem i rozwojem rolniczych przedsiębiorstw usługowych.

Pracownia Geograficzna prowadzi prace w trzech grupach problemowych: geografii fizycznej, gospodarczej i osadnictwa.

Zespół Geografii Fizycznej, której kierownikiem jest prof. dr Alfred Jahn, prowadzi badania nad sedymentacją rzeczną Opolszczyzny, współczesną denudacją gleb oraz procesami i zjawiskami krasowymi.

Zespół Geografii Gospodarczej pod kierunkiem prof. dra Ludwika Straszewicza zajmuje się badaniami funkcji miast Śląska Opolskiego, próbą ich typologii, strukturą przestrzenną gospodarki narodowej województwa opolskiego oraz opracowaniem monografii geograficzno-gospodarczej wybranych miast, powiatów i innych jednostek przestrzennych.

Zespół Geografii Osadnictwa, prowadzony przez prof. dra Stefana Golachowskiego, skupia swoje prace badawcze nad siecią osadniczą województwa opolskiego (typologia osiedli według funkcji struktury społeczno-zawodowej i układu przestrzennego) oraz nad problematyką urbanizacji wsi.

Zakład Kultury Współczesnej składa się z następujących komórek organizacyjnych: Pracowni Językowej i Literacko-Kulturalnej, Pracowni Etnograficznej i Pracowni Socjologicznej. Zakład ten zajmuje się analizą procesów tworzenia nowego społeczeństwa województwa opolskiego i jego dorobku kulturalnego w Polsce Ludowej. Celem tych badań jest naukowa analiza czynników sprzyjających i hamujących procesy rozwoju świadomości społecznej i narodowej oraz formowania się nowego modelu kultury socjalistycznej na Opolszczyźnie. Pracownie Zakładu, prowadzone pod kierunkiem prof. dra Stanisława Rosponda, prof. dra Mieczysława Gładysza, prof. dr Marię Dobrowską i innych, oprócz własnych, odrębnych tematów poszczególnych grup problemowych, prowadzą m. in. wspólne badania niektórych zagadnień w aspektach: etnograficznym, dialektologicznym, folklorystycznym a także oświatowym, demograficznym, socjologicznym itp. Prowadzone są tego rodzaju eksperymentalne, kompleksowe badania np. nad określoną opolską wsią i jej środowiskiem.

Samodzielna Pracownia Niemcoznawcza, kierowana przez doc. dra Józefa Kokota, obecnego Dyrektora Instytutu Śląskiego w Opolu (w przyszłości Zakład Stosunków Międzynarodowych), specjalizuje się w zagadnieniach walki z rewizjonizmem zachodnoniemieckim, w sublimowaniu kompleksów niemieckich tkwiących jeszcze w świadomości części ludności polskiej, a wynikających z historycznie uwarunkowanych stosunków polsko-niemieckich. W aspekcie regionalnym Pracownia ta prowadzi prace badawcze nad działalnością rewizjonistyczną, której przedmiotem jest województwo opolskie oraz śledzi recepcję dzisiejszej rzeczywistości tego regionu w społeczeństwie niemieckim.

Dyrektor Instytutu, omawiając realizację zadań naukowo-badawczych na rok 1966 oraz główne założenia projektu planu na rok 1967 podkreślił, że stanowią one początkowy etap prac ustalonych w długofalowym planie pracy opolskiej placówki naukowej na lata 1966—1970.

Jak wynika z materiałów przedłożonych Radzie, pewnym *novum* w działalności Instytutu Śląskiego jest zapoczątkowana w 1966 r., w wyniku wielu rozmów i spotkań roboczych z przedstawicielami poszczególnych zakładów pracy, współpraca z szeregiem przedsiębiorstw i instytucji województwa opolskiego. Dotychczas już 48 zakładów Opolszczyzny zgłosiło swój akces na członków wspierających Instytut, wpłacając fundusze na określone prace badawcze. Aktualnie prowadzone są pertraktacje zmierzające do zaangażowania zakładów przemysłowych rejonu Raciborza, Kędzierzyna i Strzelec Opolskich w zbiorowej współpracy z Instytutem.

Dyskusja członków Rady Naukowej skupiała się głównie wokół następujących zagadnień: współpracy Instytutu ze środowiskiem, tematyki prac badawczo-naukowych realizowanych przez poszczególne pracownie i grupy problemowe, spraw wydawniczych, współpracy z towarzystwami regionalnymi Opolszczyzny, tematyki sesji naukowej Instytutu planowanej na miesiąc maj 1967 r. w związku z 10 rocznicą jego działalności.

W wyniku dyskusji, którą podsumował przewodniczący Rady prof. dr S. Rospond, uchwalono przyjęcie sprawozdania Dyrekcji za trzy kwartały br. i zatwierdzono projekt planu pracy na 1967 r.

Należy także wspomnieć, że Instytut Śląski w Opolu otrzymał ostatnio znaczne wyróżnienie. Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu przyznał opolskiej placówce naukowej za jej działalność społeczną — Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Bolesław Reiner

Z DZIAŁALNOŚCI RADY NAUKOWEJ INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Na wniosek Kuratorium Instytutu Zachodniego z dnia 7 I 1966 r. Sekretariat Naukowy Polskiej Akademii Nauk powołał Radę Naukową IZ w następującym, nowym składzie: przewodniczący — prof. Zdzisław Kaczmarczyk oraz członkowie — doc. Zygmunt Dulczewski, prof. Zdzisław Grot, prof. Gerard Labuda, dr Zdzisław Nowak, prof. Karol Marian Pospieszalski, doc. Krzysztof Skubiszewski, prof. Stanisław Smoliński, doc. Józef Söldaczuk, dr Mieczysław Suchocki, prof. Jan Wąsicki, prof. Stanisława Zajchowska, prof. Sylwester Zawadzki i doc. Kazimierz Żygulski. Rada ukonstytuowała się na pierwszym swym posiedzeniu w dn. 24 II 1966 r., powierzając funkcję wiceprzewodniczącego prof. G. Labudzie, a sekretarza — dr. M. Suchockiemu. Na tymże posiedzeniu Rada przedyskutowała i zatwierdziła przede wszystkim plan pracy IZ na 1966 r. oraz zaopiniowała przedstawione przez Dyrekcję wnioski dotyczące spraw personalnych.

W dniu 24 X 1966 r. odbyło się drugie posiedzenie obecnie urzędującej Rady Naukowej IZ, któremu w zastępstwie chorującego prof. Kaczmarczyka — przewodniczył prof. Labuda. Na posiedzeniu tym przedyskutowano zasady, na których należy oprzeć przygotowywany plan naukowy IZ na 1967 r. Podstawą do dyskusji stał się referat sekretarza naukowego IZ dra Rachockiego, który przedstawił wstępne wytyczne, jakimi dyrekcja IZ zamierza się kierować przy opracowywaniu tego planu. Referent stwierdził na wstępie, że głównym osiągnięciem IZ w ostatnim okresie jego działalności było wytyczenie nowych lub zintensyfikowanie dotąd uprawianych kierunków badawczych i ujęcie ich w formę jednolitego programu, w którym badania prowadzone przez poszczególne Zakłady i Pracownie Instytutu wzajemnie się uzupełniały. Dalszym osiągnięciem Instytutu było coraz szersze włączanie się jego pracowników badawczych do prac nad współpracą z Niemcami i szeroko pojętymi zagadnieniami integracji zachodnioeuropejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem roli NRF. Ugruntowało to i umocniło pozycję IZ wśród polskich placówek naukowo-badawczych zajmujących się tą tematyką. Uprawiana przez Instytut problematyka i osiągnięte wyniki na tym polu pozwoliły mu też w sposób intensywny rozwinąć międzynarodowe więzy naukowe, w szczególności z placówkami naukowymi państw socjalistycznych.

Niemniej analiza dotychczasowych planów i sposobu ich wykonania zdaje się rodzić potrzebę krytycznego spojrzenia zarówno na metodę ich formułowania, jak też na ich zgodność z rzeczywistością przeprowadzonymi badaniami. Jakkolwiek bowiem można przyjąć, iż plan naukowy na 1966 r. został przez Zakłady i Pracownie IZ ilościowo wykonany, to jednak w dużej mierze nie w zakresie tematyki w nim